

**ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΑΡΣΑΚΕΙΑ-ΤΟΣΙΤΣΕΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ**

Ημερίδα
**«Προτάσεις διδασκαλίας με τη χρήση των Τεχνολογιών
τής Πληροφορίας και των Επικοινωνιών»**

Αναπτύσσοντας τη δημιουργική και την κριτική ικανότητα
των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου

Σάββατο 6 Απριλίου 2013, 9.00 π.μ.

Αρσάκεια – Τοσίτσεια Δημοτικά Σχολεία: Θέατρο Αρσακείων Σχολείων

Αρσάκη 1 – Πλατεία Μιχαλακοπούλου, Παλαιό Ψυχικό

Τηλ. 210.6755.107 (εσωτ. 251), 693.6197.943

Υπό την αιγίδα του
Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων,
Πολιτισμού και Αθλητισμού

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

«Προτάσεις διδασκαλίας γραπτής έκφρασης»

Δ' Ε' στ' τάξεις

Εισηγήτρια: Γιώτα Γιαννοπούλου, φιλόλογος – δασκάλα Φ.Ε

Συντονιστής Συνεδρίας: Δρ Ανδρέας Ζεργιώτης, Σχολικός Σύμβουλος Δημοτικής

Εκπαίδευσης 49^{ης} Περιφέρειας

ΣΕΝΑΡΙΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Τίτλος διδακτικού σεναρίου

«Προτάσεις διδασκαλίας γραπτής έκφρασης για τις Δ', Ε', Στ' τάξεις»

Γνωστικό αντικείμενο

Γλώσσα Δ' Δημοτικού – 4^η Ενότητα «Εμένα με νοιάζει»

Γλώσσα Ε' Δημοτικού – 1^η Ενότητα «Ο φίλος μας το περιβάλλον»

Γλώσσα Στ' Δημοτικού – 7^η Ενότητα «Η ζωή έξω από την πόλη»

Ιδιαίτερη περιοχή του γνωστικού αντικειμένου

Παραγωγή γραπτού λόγου – Επιχειρηματολογικό κείμενο

Συμβατότητα αντικειμένου με το ΔΕΠΠΣ

Σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ο βασικός σκοπός της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας είναι η ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών να χειρίζονται με επάρκεια και αυτοπεποίθηση συνειδητά, υπεύθυνα, αποτελεσματικά και δημιουργικά τον γραπτό και τον προφορικό λόγο, ώστε να συμμετέχουν ενεργά στη σχολική και στην ευρύτερη κοινωνία τους. Στο πλαίσιο αυτό ο μαθητής **κατανοώντας και παράγοντας διάφορα είδη λόγου και είδη κειμένων (αφηγηματικά, περιγραφικά, κατευθυντικά)** όπως επίσης χρησιμοποιώντας και μη γλωσσικά κείμενα (**εικόνες, σχεδιαγράμματα**), συνειδητοποιεί το γλωσσικό σύστημα και παράγει λόγο.

Το κείμενο αποτελεί τη μικρότερη μονάδα γλώσσας με νόημα. Στο πλαίσιο αυτό τα κείμενα προς διδασκαλία είναι τα κείμενα που έχουν σχέση με τη ζωή και ενδιαφέρουν τους μαθητές, έχουν νόημα γι' αυτούς. Ο μαθητής διδάσκεται διάφορα κειμενικά είδη, τα οποία εντάσσονται σε κατηγορίες λόγου.

Δύο είναι τα βασικότερα είδη λόγου: **ο αναφορικός και ο κατευθυντικός λόγος**. Κάθε είδος λόγου συνδέεται με αντιπροσωπευτικά είδη κειμένων στον γραπτό λόγο. **Ο αναφορικός λόγος** εσωκλείει την **περιγραφή** και **αφήγηση** ενώ **ο κατευθυντικός λόγος** πραγματώνεται ως επιχειρηματολογία, πρόσκληση, οδηγία.

Στην παραγωγή λόγου πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη το γεγονός της εξέλιξης των τεχνολογιών της πληροφορίας και επικοινωνίας. Η εξοικείωση με νέες μορφές λόγου σε συνδυασμό με τη δύναμη της εικόνας οδηγεί στην πολυτροπικότητα, στον σχηματισμό νοήματος από το μαθητή μέσα από μια ποικιλία πηγών και όχι μόνο από τον δοκιμιακό λόγο, όπως συνέβαινε στο παρελθόν.

Η αξιοποίηση της τέχνης (θέατρο-κινηματογράφος, παντομίμα), της λογοτεχνίας (ποίηση - πεζογραφία) ή των δημοσιογραφικών κειμένων (άρθρα) διανοίγουν μια δεξαμενή από «διαφορετικές» διδακτικές στρατηγικές για την παραγωγή λόγου.

Είδος διδακτικής πρακτικής

Ακολουθία σχεδίων μαθήματος με μεγαλύτερη διάρκεια-Σενάριο Διδασκαλίας.

Εκτιμώμενη διάρκεια

Τα συγκεκριμένο σενάριο διδασκαλίας ολοκληρώνεται σε πέντε διδακτικές ώρες.

Προαπαιτούμενες γνώσεις και δεξιότητες

Ήδη από την Γ' τάξη ο μαθητής:

- Καταγράφει προσωπικές εμπειρίες, σκέψεις, επιθυμίες, σχέδια, προγράμματα, το νόημα ενός κειμένου.
- Εξασκείται στον χωρισμό του κειμένου σε παραγράφους.
- Αριθμεί παραγράφους και συνθέτει πλαγιότιτλους.
- Συνθέτει παράγραφο με αιτιοκρατική επεξήγηση της θεματικής πρότασης. (Πώς υιοθετήσαμε ένα κομμάτι γης), «Τα απίθανα μολύβια», α' τεύχος, σελ.66.
- Γνωρίζει τη δομή της παραγράφου, θεματική περίοδο, λεπτομέρειες, κατακλείδα. (Το τετράδιο ζωγραφικής) , «Τα απίθανα μολύβια», α' τεύχος, σελ 74.
- Χρησιμοποιεί συνδετικές λέξεις όπως: ύστερα, στη συνέχεια, τέλος. (Μικρομαγειρέματα), «Τα απίθανα μολύβια», β' τεύχος, σελ 41.
- Επεξεργάζεται και δομεί κείμενο με νοηματικές ενότητες και παραγράφους.
- Χρησιμοποιεί κειμενικούς δείκτες για τη σύνδεση φράσεων, παραγράφων και νοηματικών ενοτήτων (όμως, παρόλο, εξάλλου).

Προτεινόμενη εκπαιδευτική μέθοδος

- Διερευνητική, ανακαλυπτική μέθοδος
- Ομαδική εργασία (ομάδες των τεσσάρων παιδιών για επεξεργασία κειμένων)
- Καταιγισμός ιδεών
- Ερωτήσεις- Απαντήσεις
- Συζήτηση

Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών

Στο σενάριο διδασκαλίας αξιοποιούνται:

- Κατά περίπτωση το λογισμικό του διαδραστικού πίνακα
- Η εκπαιδευτική πλατφόρμα των Αρσακείων - Τοσιτσείων Σχολείων, e-arsakeio
- Βίντεο, εικόνες με ζωγραφικούς πίνακες που απεικονίζουν τοπία, μουσική

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Κειμενοκεντρική προσέγγιση του γραπτού λόγου

Στάδια ανάπτυξης επιχειρηματολογικού κειμένου

Η παραγωγή του γραπτού κειμένου ως πεδίο μιας αυθόρυμητης έκφρασης του παιδιού και καταγραφής των θέσεών του έχει ξεπεραστεί. Η σύγχρονη έρευνα καταλήγει στην άποψη ότι η διαμόρφωση ενός κειμένου είναι το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας η οποία χαρακτηρίζεται από τρία αλληλοεπικαλυπτόμενα στάδια:

- A) **Προσυγγραφικό στάδιο** - το στάδιο του σχεδιασμού
- B) **Συγγραφικό στάδιο** - το στάδιο της παραγωγής μιας πρώτης εκδοχής του κειμένου
- Γ) **μετασυγγραφικό στάδιο** - το στάδιο της επεξεργασίας της πρώτης εκδοχής με στόχο τη δημιουργία του τελικού κειμένου (Βασικό Επιμορφωτικό υλικό, Β' τόμος)

Κατά συνέπεια, στο **προσυγγραφικό στάδιο** ο μαθητής:

- Επεξεργάζεται αυθεντικά κείμενα κι έρχεται σε επαφή με τη λογοτεχνία.
- Εντοπίζει τα δομικά και λεξιλογικά στοιχεία.
- Απαλλάσσεται από τη λανθασμένη άποψη ότι τα κείμενα είναι δημιουργήματα πρωτότυπης έμπνευσης που έχουν μόνο οι ιδιοφυείς και οι προικισμένοι με το λογοτεχνικό χάρισμα και κατανοεί ότι τα «κενά» του χαρίσματος τα γεμίζει η γνώση και η άσκηση κατά τη ρήση του Γκαίτε.
- Καλλιεργεί το γλωσσικό του υπόβαθρο με ασκήσεις εμπλουτισμού λεξιλογίου, αφού μια νοητική σύλληψη που αδυνατεί να βρει γλωσσικό αποκρυστάλλωμα παραμένει νεφέλωμα. Αν αποκρυσταλλωθεί γλωσσικά αποτελεί δομικό στοιχείο για τη σκέψη και βοηθά τον μαθητή να προχωρήσει σε νέες νοητικές συλλήψεις.
- Εργάζεται σε ασκήσεις που αφορούν στη γραμματική της επιχειρηματολογίας (αιτιολογικές προτάσεις, ρηματικές και ονοματικές φράσεις) αλλά και στον εμπλουτισμό του λεξιλογίου του.
- Ορίζει με την καθοδήγηση του δασκάλου και της ομάδας τα κριτήρια γραφής, τα οποία πρέπει να πηγάζουν από τους σκοπούς της διδακτικής ενότητας, να είναι δεδομένα, σαφή, χωρίς να γίνονται τόσο συγκεκριμένα ώστε να εγκλωβίζουν τον μαθητή και να τυποποιούν την παραγωγή λόγου.
- Δημιουργεί το σχεδιάγραμμα με τα συμφωνημένα μέρη (παραγράφους) που θα τηρήσει, για να μπορεί κατά τη διάρκεια της συγγραφής να το συμβουλεύεται.

Στο **συγγραφικό στάδιο** συγγράφει την πρώτη εκδοχή του κειμένου του.

Στο μετασυγγραφικό στάδιο ο μαθητής καλείται να αυτοαξιολογήσει τη γλωσσική του παραγωγή, γιατί η αυτοαξιολόγηση αποτελεί διαδικασία με τριπλή υπόσταση. Είναι πρακτική αξιολόγησης και ταυτόχρονα διδακτική και μαθησιακή δραστηριότητα.

Οι μαθητές συμπληρώνουν τον πίνακα αυτοαξιολόγησης και επισημαίνουν τα θετικά στοιχεία της εργασίας τους αλλά και τις αδυναμίες. Δημιουργούν το τελικό τους κείμενο.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

A) Γενικός σκοπός

Γενικός σκοπός του σχεδίου εργασίας είναι η παραγωγή λόγου, «το γλωσσικό κατόρθωμα» της μετάβασης από τη λέξη στο κείμενο.

B) Επιμέρους στόχοι

1. Γνωρίζοντας και κατανοώντας (γνώσεις)

- Συσχετίζει πρακτικά και εφαρμόζει γραμματικούς κανόνες στη γραφή λέξεων.
- Χρησιμοποιεί προτάσεις και τις συνδέει με νοηματική αλληλουχία.
- Επεξεργάζεται και δομεί κείμενο με νοηματικές ενότητες, δηλαδή παραγράφους.
- Συντάσσει επιχειρηματολογικό κείμενο ακολουθώντας τη διαδικασία σχεδιασμού.
(προσυγγραφικό, συγγραφικό, μετασυγγραφικό στάδιο)
- Μεταδίδει αποτελεσματικά πολύπλοκες ιδέες με διευρυμένο λεξιλόγιο

2. Διερευνώντας και εντοπίζοντας (δεξιότητες)

- Συγκρίνει κείμενα και εντοπίζει τις διαφορές τους, όσον αφορά το λεξιλόγιο και την σύνταξή τους.
- Μετασχηματίζει κείμενα.
- Προβληματίζεται για τη διατύπωση και επιλέγει ανάμεσα σε διάφορες φραστικές δυνατότητες.
- Αξιολογεί το κείμενό του και αντιλαμβάνεται την ανάγκη να το ξαναγράψει για να το βελτιώσει με βάση παρατηρήσεις δικές του και προκαθορισμένα κριτήρια.
- Εξελίσσει την αισθητική του αντίληψη.

3. Επικοινωνώντας και συνεργαζόμενος με τους άλλους (κοινωνικές δεξιότητες)

- Εκφράζεται και βιώνει συναισθήματα χαράς με αφορμή ένα έργο τέχνης (λογοτεχνικό κείμενο, ζωγραφικό έργο, μουσικό κομμάτι).
- Επικοινωνεί με τα άλλα παιδιά, παίζει και μοιράζεται ιδέες, σκέψεις και συναισθήματα.
- Αναστοχάζεται και αξιολογεί τις δράσεις του.
- Αποκτά εμπιστοσύνη στο προσωπικό του γράψιμο με το δικό του πρωτότυπο τρόπο.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

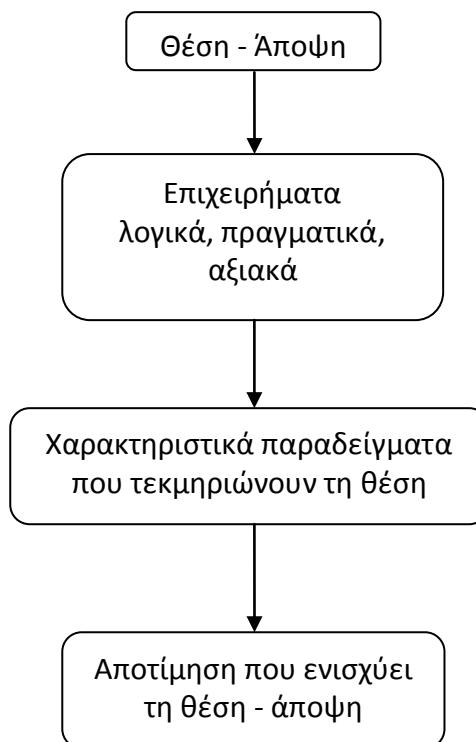
Α. Προσυγγραφικό στάδιο

Το θέμα που θα διαπραγματευθούν οι μαθητές στην παραγωγή λόγου είναι:

«Η προσφορά της φύσης και η ανάγκη για την προστασία της»

Αφού επεξεργαστούν οι μαθητές τα κείμενα του σχολικού βιβλίου τους, για παράδειγμα: Δ' Δημοτικού – 4^η Ενότητα «Εμένα με νοιάζει»

- Προσδίδονται για επιλεκτική επεξεργασία επιπλέον κείμενα που απαντούν σ' ένα ποικίλο γλωσσικό «ρεπερτόριο». (πεζά, ποιήματα, άρθρα, γελοιογραφίες, πολυτροπικά κείμενα)
- Αναλύεται υποδειγματικά ένα κείμενο από τα προσφερόμενα, στην προκειμένη περίπτωση το κείμενο του Σαράντου Καργάκου «Η προστασία της φύσης» (άρθρο επιχειρηματολογικό, αιτιοκρατικής επεξήγησης)
- Υπογραμμίζονται οι παράγραφοι που εσωκλείουν πληροφοριακό υλικό αναγκαίο για τη διαπραγμάτευση των δύο ερωτημάτων του θέματος: α) «Προσφορά της φύσης» και β) «Ανάγκη για την προστασία της».
- Αναλύεται η δομή του κειμένου:

(Τα κείμενα αιτιοκρατικής επεξήγησης προβαίνουν στη θεματική τους πρόταση, σε μια διαπίστωση που αφορά στο φυσικό ή κοινωνικό κόσμο, και στη συνέχεια παραθέτουν τους λόγους για τους οποίους ισχύει η διαπίστωση.)

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ (άρθρο)

Σαράντος Ι. Καργάκος

Λένε, πως το κλίμα της Αττικής έχει αλλάξει πολύ τα τελευταία χρόνια λόγω των πυρκαγιών που ρήμαξαν το δασικό πλούτο. Έτσι, αρχίζει να λείπει από την Αθήνα μας η απαλή δροσιά και η πνοή του αέρα. Τους καλοκαιρινούς μήνες πνιγόμαστε στη ζέστη και στο καυσαέριο.

Αυτό δείχνει πόσο προσεκτικός πρέπει να είναι ο άνθρωπος στην προστασία της φύσης. Αν την καταστρέψουμε, αντί να μας δώσει ζωή, θα μας δώσει το θάνατο. Από αυτή τα παίρνουμε όλα, τροφή και πρώτες ύλες. Σπέρνουμε τη γη και μας προσφέρει τους καρπούς της. Τα δάση μάς δίνουν ξυλεία, καρπούς, δροσιά και ομορφιά. Τα ζώα μάς εξασφαλίζουν τροφή, δέρματα, μαλλιά και εργασία. Χωρίς τη φύση πού θα ζήσουν; Κι ακόμα τα ορυκτά από πού θα τα πάρουμε; Από τη φύση δε βγαίνει το πετρέλαιο, η κινητήρια δύναμη των πάντων; Ακόμη και αυτά τα πλαστικά, που έχουν κατακλύσει τον κόσμο, έχουν σαν πρώτη ύλη προϊόντα της φύσης. Όλα λοιπόν σε τελευταία ανάλυση η φύση μάς τα δίνει. Αν όμως καταστραφούν αυτά, τότε ο άνθρωπος πώς θα ζήσει;

Εδώ και πολλά χρόνια, ο άνθρωπος κατάλαβε πως αν δεν πάρει μερικά μέτρα προστασίας, η φύση θα καταστραφεί και τ' αγαθά της θα χαθούν. Πολλά μάλιστα έχουν αρχίσει να εξαντλούνται, τη στιγμή που ο πληθυσμός της γης αυξάνεται με μεγάλο ρυθμό και η σύγχρονη ζωή δημιουργεί πιο πολλές ανάγκες.

Πρέπει λοιπόν να προστατευθούν τα φυτικά και τα ζωικά είδη. Επειδή χρειαζόμαστε ξυλεία, δε σημαίνει ότι πρέπει να εξαφανίσουμε ένα δάσος. Πρέπει να κόβουμε όσα δέντρα χρειάζονται και το δάσος να παραμένει στη θέση του. Επειδή χρειαζόμαστε κρέας, δε σημαίνει ότι πρέπει να σκοτώσουμε όλα τα ζώα και τα πουλιά, ούτε να ρημάξουμε τις θάλασσες και τις λίμνες από τον αλιευτικό μας πλούτο. Ο άνθρωπος πρέπει να παίρνει από τη φύση όσα του χρειάζονται και όσα μπορεί αυτή να του δώσει. Γιατί αν τα πάρει όλα σήμερα, δε θα έχει τίποτα γι' αύριο.

Γι' αυτό όλα τα πολιτισμένα κράτη έχουνε αποφασίσει να παίρνουν με μέτρο τ' αγαθά από τη φύση, για να μην εξαντληθούν.

Εκτός όμως από τις πρώτες ύλες πρέπει να προστατεύουμε και το φυσικό τοπίο. Τα δάση, οι ακρογιαλιές, οι όμορφες βουνοπλαγιές, μερικά σπάνια ζώα και φυτά δεν ξαναγίνονται εύκολα. Ο άνθρωπος χωρίς να σκεφτεί τις συνέπειες, δυστυχώς τα καταστρέφει ασυλλόγιστα. Έτσι χάθηκαν θαυμάσιες τοποθεσίες, σπάνια ζώα, πουλιά και φυτά.

Καμιά φορά καθόμαστε κι απολαμβάνουμε ένα ωραίο τοπίο. Δεν αρκεί αυτό. Πρέπει να το προστατεύουμε. Να, η Ελλάδα μας γέμισε σκουπίδια. Οι θάλασσές της έγιναν βούρκος. Πού θα πάμε να κολυμπήσουμε; Πού θα ξαναβρούμε της ομορφιά της; Κι ακόμη ποιος θα μας δώσει υγεία; Μήπως τα φάρμακα;

Οι παλιότεροι άνθρωποι αγαπούσαν τη φύση, γιατί ζούσαν μέσα στην ομορφιά της. Οι αρχαίοι λάτρευαν τους θεούς τους μέσα στα δάση και στις σπηλιές. Σε κάθε δέντρο, σε κάθε πηγή έβλεπαν μια θεότητα. Κι ακόμη, τους ναούς τους πήγαιναν και τους έχτιζαν στις πιο όμορφες τοποθεσίες. Το ίδιο κάνανε και οι χριστιανοί. Φτιάχνανε τους ναούς και τα μοναστήρια τους σε πανέμορφες τοποθεσίες, για να λατρεύουν το θεό μέσα στο θαύμα της δημιουργίας Του.

Όλα αυτά μας κάνουν να σκεφτούμε πως δεν πρέπει να χαλάμε ασυλλόγιστα ό, τι μας δίνει η φύση πλουσιοπάροχα. Η φύση είναι το σπίτι μας, κι αν το κάψουμε, θα μείνουμε όστεγοι στον κόσμο.

- Στη συνέχεια μαθητές ασχολούνται με τα υπόλοιπα κείμενα της ίδιας θεματικής ενότητας αλλά άλλου κειμενικού είδους (υπάρχουν στην ψηφιακή πλατφόρμα του e-arsakeio)

Ο στόχος αυτής της πλουραλιστικής κατάθεσης των κειμένων είναι να αποκτήσουν οι μαθητές το γνωστικό και γλωσσικό υλικό που απαιτείται ώστε να διαπραγματευθούν το συγκεκριμένο θέμα και να οικοδομήσουν τα επιχειρήματά τους πάνω στη δομή του πρώτου κειμένου που επεξεργάστηκαν. Με την επαφή με ένα πλήθος κειμένων πάνω στο ίδιο θέμα, αναδύονται πληροφορίες και ιδέες που κινητοποιούν τη σκέψη των μαθητών, πυροδοτούν τη φαντασία και ενισχύουν το ιδεολογικό και γλωσσικό «οπλοστάσιο» τους, ώστε να παράγουν το δικό τους λόγο που τελικά θα φέρει τη σφραγίδα τους.

Το περιβόλι μας (περιγραφικό κείμενο)

Γρηγόριος Ξενόπουλος, "Απαντά" Εκδόσεις Μπίρη

(Το κείμενο είναι μια περιγραφή του περιβολού κατά τις τέσσερις εποχές του χρόνου).

Είναι, νομίζω, από τα πιο ευχάριστα κι αφέλιμα πράγματα να περνά κανείς λίγες ώρες κάθε μέρα μέσα σ' ένα περιβόλι. Στο ελεύθερο κι ανοιχτό αυτό κομμάτι του φυτικού και ζωικού κόσμου, κάτω απ' τον απέραντο ουρανό, βρίσκεται έτσι μέσα στην ίδια την ενέργεια της φύσης, βλέπει καθαρά και πιάνει το έργο της, αναπνέει την πνοή, κατανοεί τις δυνάμεις της, αισθάνεται την κίνηση της άπειρης, της θαυμαστής και μεγάλης αυτής ζωής και θυμάται πως ένα μικρό της κομμάτι είναι κι αυτός, ο μεγάλος και περήφανος.

Τέσσερις εποχές ο χρόνος, τέσσερις μορφές ξεχωριστές το περιβόλι μας.

Το καλοκαίρι, το χώμα ψημένο από τις κάθετες, τις φλογερές ακτίνες του ήλιου, έπινε με λαμαργία το λίγο νερό, που του έριχνε το βράδυ ο κηπουρός. Μεγάλες πεταλούδες με βαριά ποικιλόχρωμα φτερά πετούσαν στη λαύρα της ημέρας ή στη δροσιά του δειλινού. Δυο τρεις γρύλοι γέμιζαν τον αέρα της νύχτας με τη γλυκιά μεταλλική τους φωνή. Έντομα κι ερπετά διάφορα, αμέτρητα, πολύχρωμα και πολύμορφα, έτρεχαν ανάμεσα στα φύλλα, πετούσαν, έτριζαν βομβούσαν. Άλλα η φύση φαινόταν σαν να μην είχε πια άλλη ζωή και σιγά σιγά να μαραινόταν. Καμιά γέννηση, τίποτα σχεδόν νέο, τίποτα που να δίνει ελπίδες. Οι καρποί στο τέλος τους... Και τα φύλλα όλα σχεδόν ξερά κι οι βλαστοί ολοένα σπάνιοι...

Και όμως, μέσα σ' εκείνη τη νέκρωση, ο σπόρος της νέας ζωής κρυμμένος κάτω από το χώμα περίμενε... Οι ακτίνες του ήλιου έπεφταν τώρα πιο πλαγιαστές και πιο αδύνατες. Στην ατμόσφαιρα σχηματίζονταν σύννεφα μαύρα και πυκνά, που ξεσπούσαν επιτέλους σε βροχή. Α, οι πρώτες βροχές του φθινοπώρου, βροχές ορμητικές, μ' αστραπόβροντα, μ' αστροπελέκια, αλλά περαστικές, δροσιστικές, ευχάριστες! Το περιβόλι μας λουζόταν με χαρά κι ανάσαινε κι έλαμπε ύστερα στον ήλιο με τα μισοκιτρινισμένα υγρά του φύλλα. Οι σάλιαγκοι γέμιζαν με τα γυαλιστερά τους αχνάρια τους τοίχους και τη γη, σπαρμένη από τα κίτρινα φύλλα. Η βροχή ζωογονούσε το σπόρο κι όλο το περιβόλι σκεπαζόταν από αραιή πρασινάδα, από

μικροσκοπικά βλαστάρια. Μα ολοένα τα παλιά φύλλα έπεφταν και σωριάζονταν χάμω, κι ο άνεμος τα στριφογύριζε με ήχο ξερό, και η βροχή τα παράσερνε στ' αυλάκια, και το κρύο γινόταν δυνατότερο κι η ερήμωση ολοένα μεγαλύτερη.

Χειμώνας! Ερχόταν επιτέλους ο χειμώνας. Στο περιβόλι μας έβλεπες μια αφθονία από κλώνους γυμνούς, τα φύλλα κιτρίνιζαν λιγοστά εδώ κι εκεί πάνω στ' αειθαλή δέντρα και στα χειμωνιάτικα φυτά. Ο άνεμος λύγιζε ως κάτω τις κορφές των κυπαρισιών κι η φοινικιά κινούσε τους κλώνους της σαν χέρια δαιμονισμένου. Οι σπουργίτες κατέβαιναν πεινασμένοι να σκαλίσουν το χώμα. Και νερό και κρύα και πάγοι, κάπου κάπου και χιόνια. μια νάρκωση ήταν χυμένη σε όλα. Η φύση, έλεγες, κοιμόταν... Και όμως η εργασία της εξακολουθούσε ολοένα μυστική. Η ζωή διατηρούνταν όπως η σπίθα η κρυμμένη στη στάχτη. Οι χυμοί κυκλοφορούσαν αθώρητοι μέσα στους γυμνούς κλώνους και περίμεναν το πρώτο χαμόγελο της άνοιξης για να ξεπεταχτούν...

Άνοιξη! Η νιότη του χρόνου! είπε ένας ποιητής. Τι δύναμη! Τι ζωηρότητα! Από το Γενάρη ακόμα άρχιζε η φανέρωση της ακράτητης ζωής. Οι ανυπόμονες αμυγδαλιές και οι ντροπαλούλες ροδακινιές προλάβαιναν να πετάξουν πρώτες πρώτες τα μπουμπούκια τους, για να γεμίσουν τους λεπτούς άφυλλους κλώνους τους με τ' άσπρα και ροζ ανθάκια... Κι έθανε έτσι ο Μάης. Όπου γύμνια, τη σκέπαζε το φύλλωμα καινούρια και πυκνό. Όπου φύλλωμα καινούριο και πυκνό, το στόλιζαν λογιών λογιών άνθη. Και στο μοσχοβολισμένο αέρα πετούσαν με γλυκύτατα τραγούδια τα πουλιά και βομβούσαν αμέτρητα χρυσοπράσινα έντομα..

Η φύση μας μιλούσε με χίλια στόματα, με χίλιες φωνές. Και σύμφωνες όλες σχημάτιζαν στα παιδικά μας αυτιά την αρμονία ασύγκριτη, μια μαγεία ανέκφραστη. Ζήστε, σαν να μας έλεγε, παιδιά μου! Ζήστε αγαπημένα και χαρούμενα.

Η αγάπη είναι η μόνη αληθινή ευτυχία σ' αυτόν τον κόσμο!

α. Κουβέντα μ' ἐνα λουλούδι

– Κυκλάμινο, κυκλάμινο, στου βράχου τη σκισμάδα,
πού βρήκες χρώματα κι ανθείς, πού μίσχο και σαλεύεις;

– Μέσα στο βράχο σύναξα το γαίμα στάλα στάλα,
μαντίλι ρόδινο ἐπλεξα κι ἥλιο μαζεύω τώρα.

β. Το κυκλάμινο

Μικρό πουλί τριανταφυλλί, δεμένο με κλωστίτσα,
με τα σγουρά φτεράκια του στον ἥλιο πεταρίζει.

Κι αν το τηράξεις μια φορά θα σου χαμογελάσει
κι αν το τηράξεις δυο και τρεις θ' αρχίσεις το τραγούδι.

γ. Πράσινη μέρα

Πράσινη μέρα λιόβιλη, καλή πλαγιά σπαρμένη
κουδούνια και βελάσματα, μυρτιές και παπαρούνες,

Η κόρη πλέκει τα προικιά κι ο νιός πλέκει καλάθια
και τα τραγιά γιαλό γιαλό βοσκάνε τ' ἀσπρο αλάτι.

Η χρήση και η κατάχρηση της φύσης (άρθρο)

Ορέστη Αγγελίδη

Μέσα στη φύση υπάρχει και ο άνθρωπος, που φυσικά ζει και δρα ακολουθώντας τους ίδιους Νόμους. Αναπνέει τον αέρα, τρέφεται με τα φυτά και τα ζώα του περιβάλλοντός του και σαν ον με ιδιαίτερες ικανότητες χρησιμοποίησε τη φύση με πολύ εξυπνάδα, για να πάρει πιο εύκολα τα αγαθά για τις ανάγκες του.

Η παρέμβαση αυτή του ανθρώπου στη φύση δεν ανέτρεπε, μέχρι πριν μερικές δεκαετίες, την ισορροπία που διαμορφώθηκε μέσα στους αιώνες, γιατί η χωρητικότητα της φύσης ήταν τόσο μεγάλη, που απορροφούσε άνετα τα αποτελέσματα της ανθρώπινης παρέμβασης.

Αυτά ίσχυαν μέχρις ότου η βιομηχανική εποχή έφτασε στη μεγάλη της ακμή. Η βιομηχανία με τη μηχανή πολλαπλασίασε την ανθρώπινη δύναμη. Ο άνθρωπος άλλαξε πορείες ποταμών, αποξήρανε λίμνες, δημιούργησε καινούριες, αλλοίωσε τη σύνθεση της ατμόσφαιρας και έτσι εμφανίστηκε το φαινόμενο της ρύπανσης, με σοβαρές επιπτώσεις για την υγεία και τη ζωή του ανθρώπου στην εποχή μας. [...]

Το φαινόμενο έγινε πολύ σοβαρό και απειλεί πια την ομαλή συνέχιση, για να μην πούμε απειλεί με καταστροφή τη συνέχιση της ανθρώπινης ζωής στον πλανήτη μας. Δεν μπορεί ατιμώρητα ο άνθρωπος να αγνοεί τις δυνατότητες του φυσικού του περιβάλλοντος στην ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του. Η κατάχρηση της φύσης τελικά στρέφεται εναντίον του.

Καλάθι ή πλαστική σακούλα; (άρθρο) [Νίκος Μάργαρης](#)

Ήταν γενική η κατακραυγή της συντροφιάς όταν διαπίστωσε ότι η έρημη αμμουδιά ήταν γεμάτη πλαστικές σακούλες και μπουκάλια που τα είχε ξεβράσει η θάλασσα. Προσωπικά, επειδή είχα προτείνει την περιοχή, βρέθηκα σε δύσκολη θέση μέσα σε καταιγισμό παρατηρήσεων και ειρωνικών σχολίων.

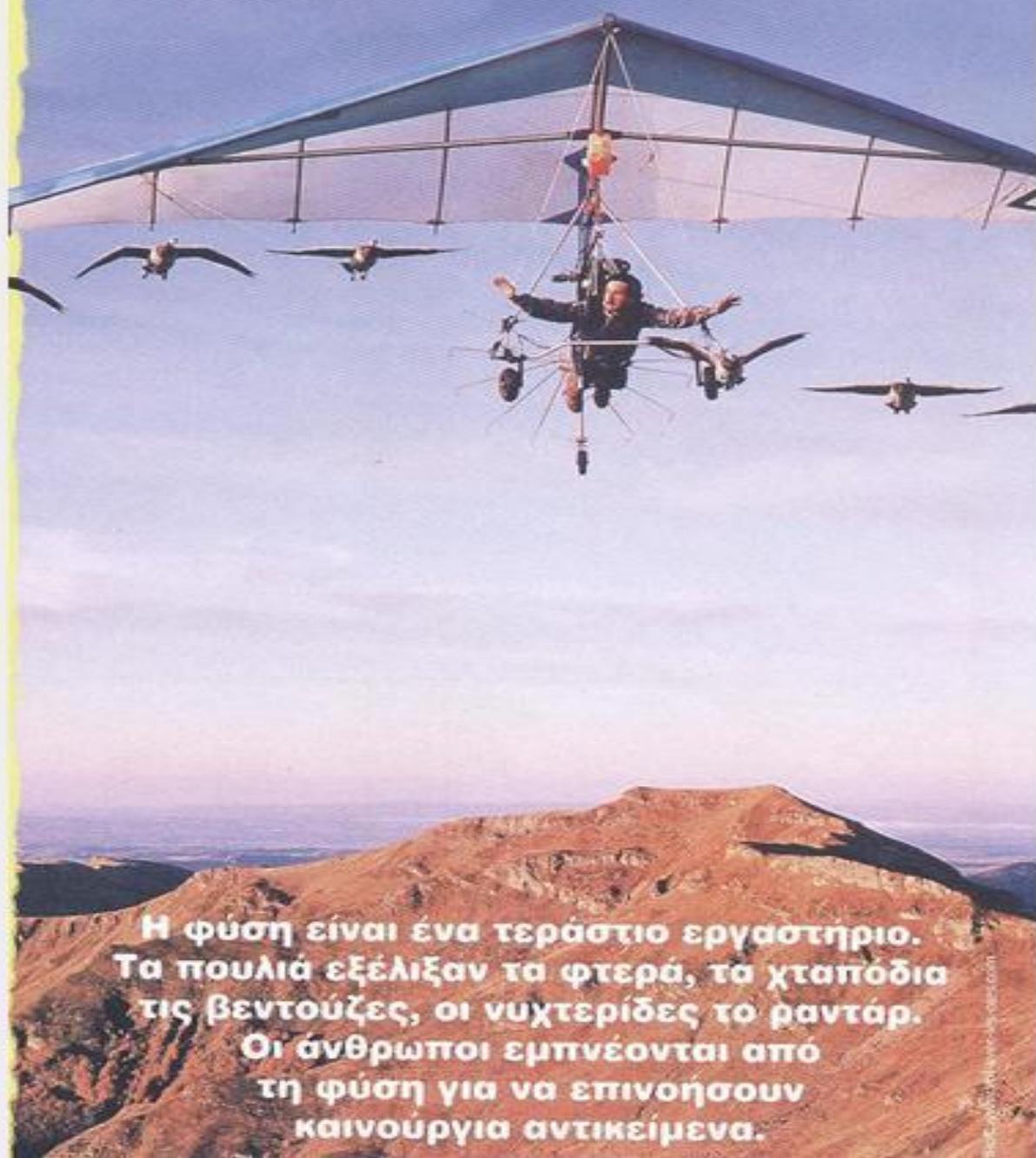
– Πράγματι, πρόκειται για επίγειο παράδεισο!

Φεύγοντας για άλλη θέση κάναμε μια στάση σ' ένα μικρό οικισμό με λιμάνι. Εκεί, ένας συμπαθέστατος ογδοντάχρονος, ο Σέργιος, έπλεκε καλάθια χρησιμοποιώντας καλάμια, κλαριά σχίνου και παραφυάδες ελιάς. Επειδή ζήτησα να μου πλέξει κι εμένα ένα καλάθι, οι υπόλοιποι της παρέας συνέχισαν τις διαμαρτυρίες για τις «σαχλαμάρες του Μάργαρη που του κόλλησε ν' αγοράσει καλάθι... Μήπως σκοπεύει να πηγαίνει στα ψώνια μ' αυτό;»

Τα πλαστικά, όπως έχω ξαναγράψει, [δεν αποικοδομούνται](#) στη φύση. Δεν υπάρχουν μικροοργανισμοί που να τα διασπούν, γιατί είναι υλικά τα οποία δεν προϋπήρχαν μια και πρωτοκατασκευάστηκαν από τον άνθρωπο. Ήτσι συνεχώς συσσωρεύονται. Αντίθετα, όλα τα φυσικά προϊόντα «τρώγονται» από άλλους οργανισμούς, κύρια μικροβιακούς, οι οποίοι αφού τα διασπάσουν τα ξανακάνουν διαθέσιμα στη φύση. Το χαρτί για παράδειγμα είναι φυσικό προϊόν - κυτταρίνη - και οι μικροοργανισμοί το γνωρίζουν και το διασπούν. Άλλωστε συχνά έχουμε δει κατσίκες να τρώνε εφημερίδες.

Καλάθι λοιπόν η πλαστική σακούλα;

Όταν ο άνθρωπος μιμείται τη φύση

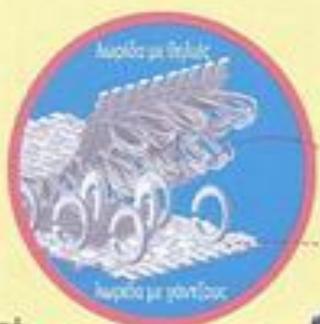
**Η φύση είναι ένα τεράστιο εργαστήριο.
Τα πουλιά εξέλιξαν τα φτερά, τα χταπόδια
τις βεντούζες, οι νυχτερίδες το ραντάρ.
Οι άνθρωποι σμπνέονται από
τη φύση για να επινοήσουν
καινουργία αντικείμενα.**

Αυτό το φυτό κι αυτά τα ζώα έδωσαν ιδέες στους μηχανικούς.

Από το όρκτιο...

Το 1941, ο ελβετός μηχανικός Ζορζ ντε Μεστράλ παρατήρησε ότι οι καρποί ενός ορεινού φυτού, του όρκτιου, αγκιστρώνονται στο τρίχωμα των ζώων και στα ρούχα. Με ένα μικροσκόπιο είδε ότι οι καρποί ήταν γεμάτοι κυρτά γαντζάκια. Όταν τα τραβούσε, τα γαντζάκια χαλάρωναν και ξανάπλαιρναν το σχήμα τους.

...στο αυτοκόλλητο κούμπωμα

Ο Ζορζ ντε Μεστράλ εμπνεύστηκε απ' αυτό το φυτό κι έφτιαξε μια λωρίδα ύφασμα γεμάτη ελαστικά γαντζάκια. Έφτιαξε και μια άλλη λωρίδα ύφασμα γεμάτη μικρές θηλιές. Όταν οι δυο λωρίδες έρχονται σε επαφή, τα γαντζάκια πιάνονται στις θηλιές. Τα δυο υφάσματα κολλάνε χωρίς κόλλα. Έτσι γεννήθηκε το βέλκρο.

Από το Φάρι-κουτί...

Το οστράκιο ή φάρι-κουτί έχει ογκώδες σχήμα. Όμως κρύβει καλά τα χαρτά του. Πράγματι, πρέπει να κυκλοφορεί εύκολα ανάμεσα στα κοράλλια για να κυνηγάει ή να ξεφεύγει από τους εχθρούς του. Παρά το ιδιόμορφο σχήμα του, κολυμπάει καλά και ελίσσεται γρήγορα. Αυτό τράβηξε την προσοχή επιστημόνων που δουλεύουν για έναν κατασκευαστή αυτοκινήτων.

...στο οικογενειακό αυτοκίνητο

Οι βιολόγοι ανακάλυψαν ότι το φάρι αυτό διεισδύει πολύ καλά στο νερό. Μαζί με τους μηχανικούς, σχεδίασαν ένα αυτοκίνητο στο σχήμα αυτού του φαριού. Αποτέλεσμας διεισδύει τόσο καλά στον αέρα που καταναλώνει 20% λιγότερα καύσιμα.

Από τον ιστό της αράχνης...

Ο ιστός της αράχνης μοιάζει πολύ εύθραυστος. Κι όμως, είναι πολύ ανθεκτικός. Ένας ιστός αράχνης που οι ίνες του έχουν πάχος σαν ένα μολύβι θα μπορούσε να συγκρατήσει ένα Airbus που πετάει με όλη του την ταχύτητα! Δηλαδή είναι το ιδεώδες υλικό για ανθεκτικά υφάσματα. Πώς όμως να προμηθευτεί κανείς τόσους ιστούς αράχνης;

...ως το αλεξίσφαιρο γιλέκο

Δεν ξέρουμε να εκτρέφουμε χιλιάδες αράχνες μαζί. Ερευνητές «μεταβιβάσαν» το χαρακτηριστικό της αράχνης στο μεταξοσκώληκα. Στο εργαστήριο, αυτός ο νέος μεταξοσκώληκας παράγει μια ήνα πολύ μακριά και πολύ ισχυρή. Χρησιμοποιείται για την κατασκευή πολύ ανθεκτικών υφασμάτων όπως τα αλεξίσφαιρα γιλέκα.

Από το γκέκο...

Το γκέκο είναι μια σαύρα που σκαρφαλώνει σε τοίχους ή σε τζάμια. Μπορεί να περπατήσει ακόμα και στο ταβάνι. Τα δάχτυλά της καταλήγουν σε σειρές από πολύ λεπτές τρίχες. Κάθε τρίχα αποτελείται από ακόμα πιο μικρά τριχίδια που μπορούν να εφαρμόζουν πολύ μικρές δυνάμεις. Το σύνολο αυτών των μικρών δυνάμεων επιτρέπει σ' αυτή τη σαύρα να σκαρφαλώνει παντού.

...στο ρομπότ-αναρριχητή

Σήμερα, οι τεχνικοί ξέρουν να φτιάχνουν συνθετικές τρίχες εξίσου λεπτές μ' αυτές του γκέκο. Κατασκευάσαν ένα ρομπότ που σκαρφαλώνει στο τζάμι. Σε λίγο, μ' αυτή την τεχνική, θα κατασκευάσουν γάντια και μπότες για τους αστροναύτες. Θα μπορούν έτσι να περπατάνε στο διαστημικό σταθμό.

Το μαύρο κύμα (αφηγηματικό κείμενο)

Λουίς Σεπούλβεδα

Το κείμενο είναι απόσπασμα του μυθιστορήματος «Η ιστορία του γάτου που έμαθε σ' ένα γλάρο να πετάει». Μεταξύ άλλων εξετάζει και το μεγάλο πρόβλημα της ρύπανσης των θαλασσών. Στο έργο αυτό που εκτυλίσσεται στο λιμάνι του Αμβούργου, ο γάτος Ζορμπάς, «που ήταν μαύρος, πελώριος και χοντρός», υπόσχεται σε μια ετοιμοθάνατη από τη μόλυνση γλαροπούλα να κλωστήσει αυτός το αυγό της, να μεγαλώσει το γλαρόπουλο που θα γεννηθεί και να το μάθει να πετάει. Το έργο γνώρισε και γνωρίζει τεράστια επιτυχία σε όλο τον κόσμο, ενώ στη Γαλλία γυρίστηκε και σε ταινία κινούμενων σχεδίων. Στο δικό μας απόσπασμα παρακολουθούμε τον τρόπο με τον οποίο μολύνεται θανάσιμα η Κενγκά, η μάνα-γλάρος.

Η Κενγκά άνοιξε τις φτερούγες για να πετάξει, αλλά το κύμα ήταν πιο γρήγορο και την πήρε από κάτω. Όταν ξαναβγήκε στην επιφάνεια, το φως της μέρας είχε χαθεί, κι όταν κούνησε δυνατά το κεφάλι, κατάλαβε πως η κατάρα των θαλασσών την είχε τυφλώσει. Η Κενγκά με τ' ασημιά φτερά βούτηξε πολλές φορές το κεφάλι της στο νερό, ώσπου κάποιες ακτίνες φως έφτασαν στις κόρες των ματιών της που 'χαν σκεπαστεί με πετρέλαιο. Η παχύρρευστη κηλίδα, η μαύρη μάστιγα, της είχε κολλήσει τα φτερά στο σώμα, κι η Κενγκά έπιασε να κουνάει τα πόδια, με την ελπίδα να κολυμπήσει γρήγορα και να φύγει μακριά απ' το μαύρο κύμα.

Με όλους τους μυς της πιασμένους από την προσπάθεια, κατάφερε κάποτε να φτάσει στο τέλος της πετρελαιοκηλίδας και να 'ρθει σ' επαφή με το καθαρό νερό. Όταν, βουτώντας το κεφάλι στο νερό κι ανοιγοκλείνοντας συνέχεια τα μάτια, κατάφερε να τα καθαρίσει, σήκωσε το κεφάλι και κοίταξε τον ουρανό, δεν είδε παρά κάτι σύννεφα ανάμεσα στη θάλασσα και στην απεραντοσύνη του ουράνιου θόλου. Ήδη οι συντρόφισσές της απ' το σμήνος του Φάρου της Κόκκινης Άμμου πρέπει να 'χαν πετάξει μακριά – πολὺ μακριά.

'Ετσι ήταν ο νόμος. Είχε δει κι η ίδια άλλους γλάρους να μολύνονται από το θανάσιμο μαύρο κύμα. Με τα φτερά τους ακίνητα,

κολλημένα στο σώμα τους, οι γλάροι αποτελούσαν εύκολη λεία για τα μεγάλα ψάρια, ή πέθαιναν αργά, από ασφυξία, καθώς το πετρέλαιο έφραζε όλους τους τους πόρους. Αυτό το τέλος την περίμενε, κι η Κενγκά ευχήθηκε να την κατάπιναν αμέσως τα σαγόνια κάποιου κήτους.

Η μαύρη κηλίδα. Η μαύρη μάστιγα. Περιμένοντας το τέλος της, η Κενγκά έπιασε να καταριέται τους ανθρώπους.

«Όχι όμως όλους... Να μην είμαι και άδικη», έκρωξε αδύναμα.

Πολλές φορές, από ψηλά, είδε πώς κάτι μεγάλα πετρελαιοφόρα επωφελούνταν τις μέρες που 'χε στεριανή ομίχλη για να βγουν στη θάλασσα και να πλύνουν τις δεξαμενές τους. Σκόρπιζαν στη θάλασσα χιλιάδες λίτρα από μια ουσία παχύρρευστη και μολυσματική, που επέπλεε στο κύμα. Είδε όμως κι άλλες φορές που κάτι μικρά πλεούμενα πλεύριζαν τα πετρελαιοφόρα κι απαιτούσαν απ' αυτά ν' αδειάσουν τις δεξαμενές τους. Δυστυχώς, όμως, αυτά τα πλεούμενα, όπου κυμάτιζε η σημαία με τα χρώματα της ίριδος, δεν έφταναν πάντα εγκαίρως για ν' αποτρέψουν τη δηλητηρίαση των θαλασσών.

Μπροστά στην εφιαλτική προοπτική ενός αργού θανάτου, η Κενγκά κούνησε το σώμα της και διαπίστωσε με έκπληξη πως το πετρέλαιο δεν είχε πειράξει τις φτερούγες ως τη ρίζα τους. Μπορεί τα πούπουλά τους να 'χαν ποτίσει απ' αυτή την παχύρρευστη ουσία, τουλάχιστον, όμως, μπορούσε να τις ανοίξει.

«Μπορεί και να 'χω μια ελπίδα να βγω από δω», έκρωξε, «εκεί ίσως, αν πετάξω ψηλά, πολύ ψηλά, ο ήλιος να λιώσει την κατάρα που 'χει κολλήσει στα φτερά μου». Θυμήθηκε μια ιστορία που της είχε διηγηθεί μια γριά συντρόφισσα: πως ήταν κάποτε ένας άνθρωπος, που τον έλεγαν Ίκαρο, κι αυτός, που λαχταρούσε να πετάξει, πήρε φτερά αετού και τ' άλειψε με κερί για να τα κολλήσει και να φτιάξει φτερούγες, και πέταξε ψηλά κι έφτασε κοντά στον ήλιο, κι η ζέστη του ήλιου έλιωσε το κερί, κι ο Ίκαρος έπεσε.

Η Κενγκά χτύπησε τις φτερούγες, μάζεψε τα πόδια, σηκώθηκε δυο πόντους κι ἐπεσε με τα μούτρα στο νερό. Πριν δοκιμάσει ἀλλή μια φορά, βούτηξε ξανά και κούνησε τις φτερούγες κάτω απ' το νερό. Αυτή τη φορά, σηκώθηκε πάνω από ένα μέτρο, πριν ξαναπέσει. Το καταραμένο το πετρέλαιο είχε ποτίσει τα πούπουλα της ουράς, κι η Κενγκά δεν μπορούσε να κουμαντάρει το ανέβασμα. Ξαναβούτηξε κι ἐπιασε να καθαρίζει με το ράμφος το στρώμα της βρομιάς που 'χε σκεπάσει την ουρά της. Πονούσε που ξερίζωνε τα φτερά της, αλλά, στο τέλος, η ουρά της ήταν πολύ καθαρότερη.

Με την πέμπτη προσπάθεια, η Κενγκά κατόρθωσε να πετάξει. Φτεροκοπούσε απεγνωσμένα, αλλά το βάρος του πετρελαίου δεν την ἀφηνε να ελέγξει το πέταγμά της. Λίγο να κουραζόταν, και θα 'πεφτε στη στιγμή. Ευτυχώς, δεν την είχαν πάρει τα χρόνια, και οι μύες της σήκωναν εύκολα το ζόρι. Πέταξε πολύ ψηλά. Χωρίς να σταματήσει το φτερούγισμα, κοίταξε κάτω κι είδε τη λεπτή, ἀσπρη γραμμή ακτής. Είδε και κάτι καράβια, που ήταν σαν κουκκίδες σε γαλάζιο ύφασμα. Πέταξε ψηλά, αλλά ο ήλιος δεν της έκανε το χατίρι. Ἡ οι ακτίνες του ήταν πολύ αδύναμες ή το στρώμα του πετρελαίου ήταν πολύ παχύ. Η Κενγκά κατάλαβε πως δε θα 'χε για πολύ ακόμα τη δύναμη να φτεροκοπάει, κι ἐψαξε να βρει ένα μέρος για να κατέβει, ακολουθώντας την πράσινη και φιδωτή γραμμή του ποταμού Ἐλβα.

Το φτερούγισμά της γινόταν όλο και πιο βαρύ, όλο και πιο αργό. Ἐχανε δυνάμεις. Ἐπεφτε. Σε μιαν απέλπιδα προσπάθεια να ξανακερδίσει ύψος, ἐκλεισε τα μάτια και φτερούγισε με όσες δυνάμεις τής είχαν απομείνει. Δεν κατάλαβε πόση ώρα πέταξε με τα μάτια κλειστά, όταν όμως τα ἀνοιξε, πετούσε πάνω από έναν ψηλό πύργο μ' έναν χρυσαφένιο ανεμοδείκτη.

«Ο Ἅγιος Μιχαήλ!», έκρωξε, αναγνωρίζοντας το καμπαναριό της εκκλησίας.

Τις φτερούγες της δεν μπορούσε πια ούτε να τις κουνήσει...

Συζητήστε με την ομάδα σας τη γελοιογραφία που ακολουθεί και γράψτε μια παράγραφο γι' αυτή.

Μην ξεχάσετε τη θεματική περίοδο, τις λεπτομέρειες και την κατακλείδα.

Σκίτσο του Κώστα Μητρόπουλου.

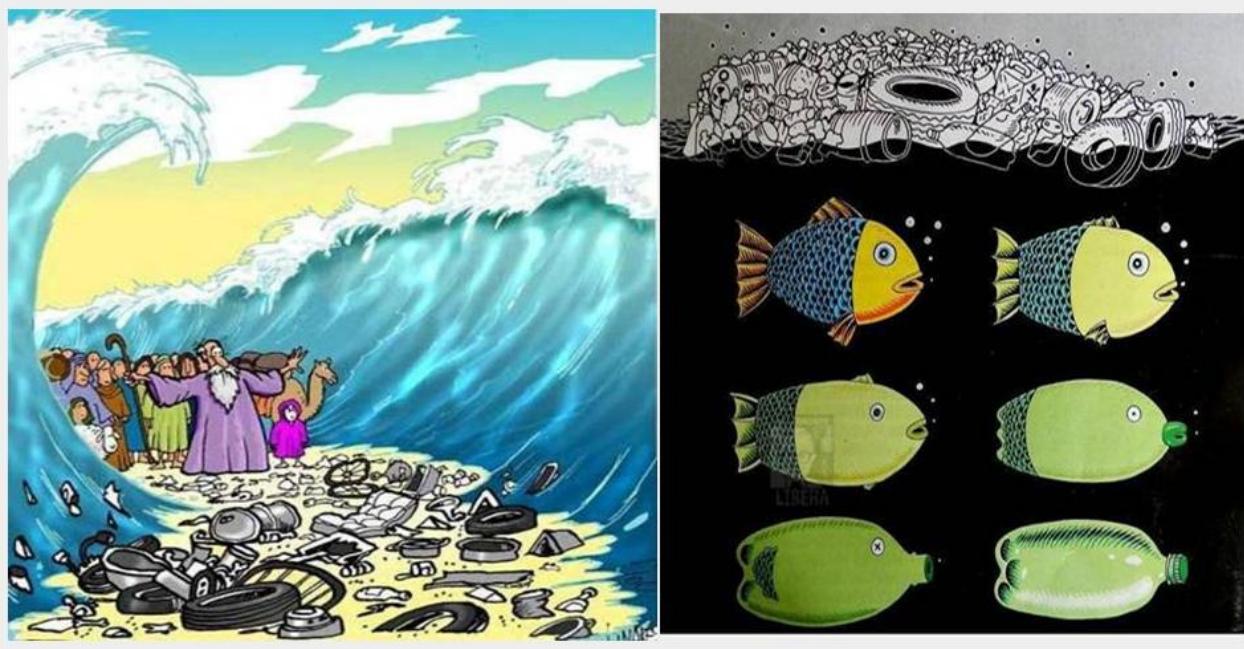
Μελετήστε τη γελοιογραφία και αναπτύξτε μία παράγραφο με θεματική περίοδο:

"Η φύση εκδικείται"

Γελοιογραφία του Στάθη

Σχολιάστε τις παρακάτω γελοιογραφίες. Σε ποια περιβαλλοντικά προβλήματα αναφέρονται,
Μπορείτε να προτείνετε υπότιτλους που θα ταίριαζαν;

Σχολιάστε τις παρακάτω γελοιογραφίες. Σε ποια περιβαλλοντικά προβλήματα αναφέρονται;
Μπορείτε να προτείνετε υπότιτλους που θα ταίριαζαν;

- Κατόπιν, οι μαθητές έρχονται σε επαφή με δραστηριότητες οι οποίες είναι κλιμακούμενης δυσκολίας και οι οποίες στοχεύουν στο να συλλέξει ο μαθητής το λεξιλόγιο που επιβάλλεται να έχει ώστε να αναπτύξει τις παραγράφους του. (γλωσσικές και γραμματικές ασκήσεις από την ψηφιακή πλατφόρμα e-arsakeio)

Μέσω των δραστηριοτήτων αυτών, ο μαθητής έρχεται σε επαφή με παραγράφους που στη συνέχεια μπορεί να χρησιμοποιήσει στη δικιά του παραγωγή λόγου. Εμπλουτίζει το λεξιλόγιό του με την αναγκαία ορολογία, η οποία απαιτείται ώστε να αποδοθούν λεκτικά τα νοήματα και οι σκέψεις του. Μ' αυτόν τον τρόπο καταρρίπτεται και μία άλλη ανεπάρκεια των μαθητών, η γνωστή: «ξέρω την απάντηση αλλά δεν ξέρω πώς να το πω».

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ – ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ - ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 Β1

 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 Β1

Αριθμός ερωτήσεων: 5

Ερώτηση 1

Δημιουργία άσκησης: Γιώτα Γιαννοπούλου
Τεχνική υλοποίηση: Νικολέτα Μπατσούλη

Συμπλήρωσε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο των λέξεων που δίνονται στα δέντρα.

Η του ανθρώπου με τη φύση τού προσφέρει τη να γαληνέψει και να ηρεμήσει. Ο άνθρωπος ανακνέωνται και απελευθερώνεται από το και την πίεση της . Η θέα του φυσικού τον βυθίζει σε χαρούμενους .

Ερώτηση 2

Η φύση είναι ένα τεράστιο [] . Οι άνθρωποι [] τη φύση και [] από αυτή για να [] καινούργια αντικείμενα. Κατασκεύασαν ραντάρ παρατηρώντας τις [] κινούνται στο σκοτάδι και [] την αεροναυπηγική επιστήμη μελετώντας το πέταγμα των πουλιών.

Ερώτηση 3

Η σχέση του ανθρώπου με τη φύση τού [] τη δυνατότητα να [] και να [] . Ο ανθρωπος [] και [] από το άγχος και την πίεση της καθημερινότητας. Η θέα του φυσικού τοπίου τον [] σε χαρούμενους συλλογισμούς.

Ερώτηση 4

Οι καλλιτέχνες [] από τη φύση και θέλουν να την []. Οι ζωγράφοι [] την παλέτα τους με τα χρώματα της φύσης, οι ποιητές γράφουν στίχους για το όμορφο [], την [] θάλασσα, το [] περιβόλι. Οι συνθέτες γράφουν μουσική ακούγοντας το [] του ανέμου ή τους ήχους της [] θάλασσας.

Ερώτηση 5

Η φύση [] τα απαραίτητα για την [] του ανθρώπου. Από αυτή τα παίρνουμε όλα, τροφή και [] ύλες. Για παράδειγμα, τα δάση μάς δίνουν ξυλεία, [], δροσιά και ομορφιά. Τα ζώα μάς εξασφαλίζουν τροφή και []. Από τη φύση επίσης [] το πετρέλαιο, την [] δύναμη των πάντων.

Αν άμως [] αυτά, τότε ο άνθρωπος πώς θα ζήσει;

Ερώτηση 1

Δημιουργία άσκησης: Γιώτα Γιαννοπούλου

Τεχνική υλοποίηση: Νικολέτα Μπατσούλη

'Ένωσε τις κύριες προτάσεις με τις εξαρτημένες αιτιολογικές προτάσεις που τακτιάζουν.'

Η αμμουδιά ήταν γεμάτη πλαστικές σακούλες και μπουκάλια

επειδή δεν διασπώνται από τους μικροοργανισμούς.

Η ρύπανση της ατμόσφαιρας στις πόλεις αυξάνεται

γιατί κάποιοι τα είχαν αφήσει εκεί.

Τα πλαστικά συσσωρεύονται στη φύση

διότι η κατάχρηση της φύσης τελικά στρέφεται εναντίον του.

Το φυσικό περιβάλλον καταστρέφεται

επειδή εδώ και πολλά χρόνια ο άνθρωπος δεν παίρνει μέτρα προστασίας.

Δεν μπορεί ο άνθρωπος να αγνοεί τις δυνατότητες του φυσικού του περιβάλλοντος

γιατί οι άνθρωποι κάνουν υπερβολική χρήση των αυτοκινήτων τους.

Αποστολή αξιολόγησης

Ερώτηση 1

Δημιουργία άσκησης: Γιώτα Γιαννοπούλου

Τεχνική υλοποίηση: Νικολέτα Μπατσούλη

Σχημάτισε ονοματικές φράσεις χρησιμοποιώντας τις ρηματικές προτάσεις που δίνονται.

ΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η ατμόσφαιρα μολύνεται.

Η θερμοκρασία αυξάνεται.

Η θάλασσα ρυπαίνεται.

Τα δάση καταστρέφονται.

Το κλίμα αλλάζει.

Οι βιότοποι εξαφανίζονται.

ΟΝΟΜΑΤΙΚΕΣ ΦΡΑΣΕΙΣ

της ατμόσφαιρας

της θερμοκρασίας

της θάλασσας

των δασών

του κλίματος

των βιότοπων

Αποστολή αξιολόγησης

Ερώτηση 1

Δημιουργία άσκησης: Γιώτα Γιαννοπούλου
Τεχνική υλοποίηση: Νικολέτα Μπατσούλη

Με πιοια συνώνυμη λέξη θα μπορούσες να αντικαταστήσεις την υπογραμμισμένη λέξη της πρότασης;
Να επιλέξεις τη σωστή απάντηση.

Το νερό στα ενυδρεία **ανακυκλώνεται** για να διατηρείται διαρκώς καθαρό.

- αναπλάθεται
- ανανεώνεται
- διαιωνίζεται

Ερώτηση 2

Προστατεύουμε τα δάση, γιατί αποτελούν πνεύμονες οξυγόνου για το περιβάλλον.

- Υποστηρίζουμε
- Προφυλάσσουμε
- Ενισχύουμε

Ερώτηση 3

Τα καυσαέρια των αυτοκινήτων **ρυπαίνουν** την ατμόσφαιρα.

- λερώνουν
- βρωμίζουν
- μολύνουν

Ερώτηση 4

Τα προστατευόμενα ζώα του δάσους **κινδυνεύουν** από τους λαθροκυνηγούς.

- καταστρέφονται
- ρισκάρουν
- απελούνται

Ερώτηση 5

Οι άνθρωποι **μιμούνται** τη φύση στις εφευρέσεις τους.

- αντιγράφουν
- παριστάνουν
- διαδραματίζουν

Αποστολή αξιολόγησης

- Τέλος, οι μαθητές έχοντας το γνωστικό υπόβαθρο και το λεξιλόγιο συνθέτουν το διάγραμμα του κειμένου τους.

Β. Συγγραφικό στάδιο

Συζητούνται οι στόχοι οι οποίοι συμφωνούνται να υλοποιηθούν:

- α) Διάκριση παραγράφων
 - β) Δομή παραγράφου (θεματική, λεπτομέρεια, κατακλείδα)
 - γ) Συνοχή μέσα στην παράγραφο. Σωστή σύνδεση προτάσεων, παραγράφων, τμημάτων του κειμένου με τη χρήση διαρθρωτικών λέξεων (για δήλωση χρόνου, αιτίας, αποτελέσματος, προϋπόθεσης κ.α.)
 - δ) Συνδετικές λέξεις
 - ε) Ορθότητα λεκτικών διατυπώσεων
 - στ) Τεκμηρίωση – αιτιολόγηση απόψεων – σκέψεων
- Χρησιμοποιείται το πρόχειρο χαρτί για τη σύνθεση του προλόγου ή και κάποιων παραγράφων.

Γ. Μετασυγγραφικό στάδιο

1. Οι μαθητές αυτοαξιολογούν το κείμενό τους. Εκτιμούν σε ποιο επίπεδο κατέκτησαν τους στόχους που τέθηκαν στο προσυγγραφικό στάδιο. Είναι σημαντική η χρήση του πίνακα αυτοαξιολόγησης που απαντά σε συγκεκριμένα ερωτήματα όπως:

- Ποιος ήταν ο σκοπός μου;
- Οργάνωσα το γραπτό μου σε παραγράφους;
- Πρόσεξα τη δομή της παραγράφου;
- Χρησιμοποίησα το λεξικό μου;
- Υπάρχουν συνδετικές λέξεις;
- Χρησιμοποίησα σωστά τα σημεία στίξης;
- Ο λόγος μου έχει συνοχή;
- Τι μου αρέσει περισσότερο απ' όσα έγραψα;
- Τι θα μπορούσα να γράψω ακόμα;
- Πώς είναι η εμφάνιση του γραπτού μου;

2. Καθορίζονται 3 επίπεδα αξιολόγησης:

- αυτοαξιολόγηση
- ετεροαξιολόγηση
- συλλογική αξιολόγηση

Οι μαθητές καθοδηγούνται να ανακαλύψουν μόνοι τους κανόνες λειτουργίας της γλώσσας, να διορθώσουν συντακτικές αταξίες, γραμματικά σφάλματα και ν' ανακαλύψουν έμπρακτα τους κανόνες λειτουργίας της γλώσσας.

«Βασικό χαρακτηριστικό της διαδικασίας αξιολόγησης αποτελεί η «αποποινικοποίηση» του λάθους, το οποίο γίνεται αποδεκτό, εφόσον δεν αλλοιώνεται η σημασία του μηνύματος. Προωθείται μάλιστα η διδακτική αξιοποίησή του»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών (ΑΠΣ) της Ελληνικής Γλώσσας για το Δημοτικό σχολείο 2003. ΦΕΚ 303, τεύχος Β, 13/3/03
- Βασικό Επιμορφωτικό Υλικό, Τόμος Α, Γενικό μέρος, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011
- Βασικό Επιμορφωτικό Υλικό, Τόμος Β, Ειδικό Μέρος, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011
- Βιβλία δασκάλου Γλώσσας, Δ' Ε' Στ' τάξης Δημοτικού
- Ιορδανίδου Άννα – Φτερνιάτη Άννα, (2000) *Επικοινωνιακές διδακτικές προτάσεις για το γλωσσικό μάθημα στο δημοτικό σχολείο*, Εκδ. Πατάκη
- Κατσαρού Ελένη, *Εναλλακτικοί τρόποι αξιολόγησης του μαθητή στο μάθημα της Νεοοελληνικής Γλώσσας*. Από την αξιολόγηση του μαθητή στην αξιολόγηση του λόγου. (Πανεπιστημιακές σημειώσεις).
- Ματσαγγούρας Η. (1999) *Η σχολική τάξη*, Γρηγόρης, Αθήνα
- Ματσαγγούρας Η. (2004) *Κειμενοκεντρική προσέγγιση του γραπτού λόγου*, Γρηγόρης, Αθήνα
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2009) *Ετυμολογικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Ιστορία των λέξεων, Με σχόλια και ένθετους πίνακες*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε.
- Φτερνιάτη Άννα, *Στρατηγικές παραγωγής γραπτού λόγου στο πλαίσιο της επικοινωνιακής κειμενοκεντρικής προσέγγισης*, Πανεπιστημιακές σημειώσεις